

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana Pawła Trzepizura

pt. „Zarządzanie innowacjami w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych województwa śląskiego” napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Alfredy Zachorowskiej i dr inż. Dariusza Wielgórki

1. Ocena tematu, celu i układu pracy

Temat pracy od razu wskazuje na dwa bardzo ważne problemy rozwoju współczesnych gospodarek, a mianowicie wyeksponowanie małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych oraz zarządzanie ich innowacyjnością. Zważywszy na generowanie przez tę grupę podmiotów gospodarczych co najmniej połowy produktu krajowego brutto w krajach Unii Europejskiej, a także bezdyskusyjną już dzisiaj konieczność konkurowania globalnego poprzez proinnowacyjne aktywności, podjęcie badań naukowych przez doktoranta w tych obszarach merytorycznych należy uznać za jak najbardziej uzasadnione. Od dziesiątków lat praktyka dowodzi, że rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, nie mówiąc o uzyskaniu przez nie przewagi konkurencyjnej, jest znacznie trudniejszy, aniżeli przedsiębiorstw dużych. Wynika to przede wszystkim z ograniczonych możliwości finansowania, jak i ze względów skromniejszych struktur organizacyjnych. Tym bardziej pożądane są odpowiednie mechanizmy prawne i ekonomiczne chociażby dla ograniczenia barier rozwojowych małych i średnich przedsiębiorstw. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorstw prowadzących działalność produkcyjną, bo to one są pierwszym ogniwem dla rozwoju społeczno-gospodarczego krajów.

Autor rozprawy doktorskiej jako podstawowy motyw podjęcia przedmiotowych badań wskazał próbę przedstawienia odpowiednich rozwiązań zwiększających efektywność w zarządzaniu innowacjami w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych województwa śląskiego. Syntetycznie, ale i konkretnie sformułował cel główny oraz cele cząstkowe o charakterze teoretycznym, badawczym i praktycznym. Za

główny cel pracy przyjęto zbadanie wpływu zarządzania innowacjami na wyniki finansowe małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego. Za cel teoretyczny przyjęto usystematyzowanie teorii dotyczącej zarządzania innowacjami. Cel badawczym jest analiza oraz ocena działalności innowacyjnej badanych przedsiębiorstw oraz określenie wpływu wdrożonych innowacji na ich wyniki finansowe, a także zbadanie korelacji pomiędzy tymi dwiema wielkościami. Bardzo wartościowy jest wskazany cel praktyczny, polegający na przedstawieniu różnych koncepcji zarządzania innowacjami oraz zidentyfikowanie rozwiązania modelowego, możliwego do wykorzystania przez małe i średnie przedsiębiorstwa produkcyjne.

W pracy postawiono jedną główną hipotezę badawczą i trzy hipotezy pomocnicze, wszystkie spójne ze sformułowanymi celami badawczymi. Dla osiągnięcia zakładanych celów oraz udowodnienia postawionych hipotez przyjęto układ pracy obejmujący: wstęp, pięć zasadniczych rozdziałów, zakończenie, bibliografię oraz odpowiednie spisy. Zachowano właściwe proporcje między głównymi rozdziałami i podrozdziałami, wszystkie one są ściśle związane z tematem pracy i dobrze merytorycznie skomponowane. Praca liczy łącznie 233 strony standardowego tekstu, plus 2 strony abstraktu w języku angielskim. Wykorzystana przez doktoranta literatura przedmiotu jest bogata, liczy łącznie 283 pozycje, z tego 52 to pozycje anglo- i niemieckojęzyczne. Dokonana kwerenda jest wnikliwa, świadczy o dużej dociekliwości naukowej doktoranta.

2. Ocena merytoryczna pracy

Przedstawione w trzech rozdziałach dysertacji dociekania teoriopoznawcze nad procesem zarządzania innowacjami, wsparte omówionymi w dwóch rozdziałach wynikami autorskich badań empirycznych sprawiły, że recenzowana rozprawa doktorska stanowi wartościowe dzieło naukowe, wzbogacające teorię zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach produkcyjnych. Wprawdzie badaniami empirycznymi objęto tylko przedsiębiorstwa w województwie śląskim, jednakże wielkość próby badawczej liczącej 205 podmiotów uprawnia do odnoszenia wyciągniętych wniosków dla skali ogólnopolskiej.

Szczegółowa struktura wewnętrzna pracy jest spójna i metodycznie dobrze uporządkowana. W rozdziale pierwszym scharakteryzowano kategorię innowacji, jej rodzaje i uwarunkowania wdrażania. Słusznie, już we wstępie pracy wyjaśniono rozumienie innowacji, przytaczając stosowne definicje, poczynając od znanych prekursorów z początku XX wieku, po badaczy poszerzających desygnat tej kategorii w ostatnich latach. Już w tej części pracy skupiono uwagę na modelach i etapach procesu zarządzania innowacjami, zgodnie z logiką klasycznych funkcji zarządzania. Poglądowo

też usystematyzowano uwarunkowania wdrażania innowacji. Generalnie rozdział pierwszy stanowi podstawowe wprowadzenie teoretyczne w przedmiocie innowacji przedsiębiorstw.

Drugi rozdział traktuje o wybranych elementach procesu zarządzania działalnością innowacyjną małych i średnich przedsiębiorstw. Wyjaśniono kategorię małych i średnich przedsiębiorstw oraz ich rolę w gospodarce. Treść podr. 2.2. jest nieco chaotyczna, przeplatają się wątki dotyczące konkurencyjności przedsiębiorstw w ogóle z innowacyjnością postrzeganą jako źródło przewagi konkurencyjnej, z wybiórczym opisem różnych rodzajów innowacji, poczynając od strategii produktowej po innowacyjne zarządzanie zasobami ludzkimi. W podr. 2.3. traktującym o źródłach finansowania innowacji w MŚP można było bardziej wyeksponować szczególne formy finansowania właśnie działalności innowacyjnej, a nie działalności przedsiębiorstwa w ogóle, jak to uczyniono w tej części pracy. Tym bardziej, że czynnik finansowania, jak Autor sam wskazał, jest jednym z istotniejszych dla proinnowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw.

W trzecim rozdziale dobrze usystematyzowano i scharakteryzowano etapy procesu zarządzania innowacjami w małych i średnich przedsiębiorstwach. Autor zamiennie jednak używa określeń 'przedsięwzięcie innowacyjne' (w tytule podr. 3.1.) i 'projekt innowacyjny' (w treści podr. 3.1.), nie wyjaśniając tożsamości bądź różnic między nimi. Słusznie rozpoczęto wyjaśnianie tego procesu od poszukiwań i wyboru przedsięwzięć innowacyjnych, uwzględniając przy tym różnorodne determinanty i kryteria. Kolejne części tego rozdziału dają podstawową wiedzę o planowaniu i kontroli działalności innowacyjnej, wdrażaniu i dyfuzji innowacji. Z przedstawionych treści wynika, że Autor postrzega działalność innowacyjną przez pryzmat przedsiębiorstwa wdrażającego projekty innowacyjne, a nie przedsiębiorstwa-innowatora tworzącego nowe projekty. Z perspektywy przedsiębiorstwa-innowatora proces zarządzania projektami innowacyjnymi jest bardziej złożony, gdyż należałoby jeszcze uwzględnić czynniki związane z badaniami i rozwojem. Autor nie odnosi się do kwestii współpracy przedsiębiorstw produkcyjnych z jednostkami naukowo-badawczymi, co od kilku lat jest słabością polskiej gospodarki, mimo bardzo korzystnych regulacji podatkowych w tym przedmiocie. Natomiast w kolejnych rozdziałach pracy wykorzystuje informacje o nakładach na B+R do pomiaru innowacyjności.

Bardzo wartościowymi dla osiągnięcia głównego i pomocniczych celów pracy, są wyniki badań przedstawione w rozdziałach czwartym i piątym. Rozdział czwarty stanowi dobrą ocenę poziomu innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Na podstawie ogólnodostępnych danych, przeprowadzono wieloprzekrojową analizę statystyczną nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe oraz wielkości

zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów w latach 2010-2017, zarówno w skali ogólnopolskiej jak i według województw. Wnikliwie zbadano aktywność innowacyjną małych i średnich przedsiębiorstw w tychże latach, w przekrojach działów PKD, województw, czterech poziomów techniki, rodzajów innowacji (produktowych, procesowych, organizacyjnych, marketingowych)

W rozdziale piątym zaprezentowano wyniki autorskich badań ankietowych dotyczące innowacji w 205 małych i średnich przedsiębiorstwach z województwa śląskiego. Wyciągnięto wnioski na temat postrzegania przez te przedsiębiorstwa innowacji, skali ponoszonych nakładów na taką działalność, rodzajów wdrażanych projektów, źródeł wdrażania innowacji oraz źródeł finansowania, zewnętrznych i wewnętrznych barier. Ciekawe są wyniki oceny wpływu wdrażanych przez przedsiębiorców innowacji na ich konkurencyjność w stosunku do innych podmiotów z danego sektora. Bardzo pozytywnie też należy ocenić przeprowadzoną analizę statystyczną wskaźników innowacyjności badanych przedsiębiorstw, a zwłaszcza związku pomiędzy ilością wdrożonych innowacji a wyników finansowych przedsiębiorstw. Wykorzystano do tego celu współczynnik korelacji rang Spearmana oraz nieparametryczny test Kruskala – Wallisa i średnią ważoną dla poszczególnych cech. Do pomiaru wyników przyjęto takie wielkości ekonomiczne, jak przychody ze sprzedaży, zysk i wzrost zatrudnienia. Przeprowadzona analiza pozwoliła empirycznie udowodnić postawioną hipotezę główną i hipotezy pomocnicze, a mianowicie, że wdrożone innowacje produktowe oraz procesowe pozytywnie wpływają na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Zwięźleniem rozprawy jest podr. 5.4., w którym Autor prezentuje syntetyczny model zarządzania innowacjami w małych i średnich przedsiębiorstwach, poglądomo graficznie odzwierciedlony na rysunku 79 i odpowiednio skomentowany.

W zakończeniu pracy doktorskiej liczącym sześć stron, wyczerpująco podsumowano wyniki badań teoretycznych i empirycznych. Potwierdzają one zweryfikowanie hipotezy głównej, że wdrażanie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych pozytywnie wpływa na wzrost ich zysku. Syntetycznie wypunktowano sformułowane wnioski o konkretnych zależnościach między różnego rodzaju innowacjami a przyjętymi wielkościami ekonomicznymi. Generalnie, Autor udowodnił osiągnięcie zakładanych celów rozprawy doktorskiej.

3. Ocena formalnej strony pracy

Praca jest napisana poprawnym językiem i stylem. Przytaczane w pracy treści są bardzo dobrze udokumentowane, zarówno licznymi wykorzystanymi pozycjami literatury przedmiotu, jak i odnośnikami innego typu (w pracy jest ponad 400 przypisów). Zawartość

pracy obejmuje liczne poglądowe obiekty ułatwiające jej czytanie, jak 37 tabel, 79 rysunków, z których zdecydowana większość to własnego autorstwa. Doktorant wykazał dobre umiejętności pisarstwa naukowego. Redakcja techniczna pracy jest staranna.

4. Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska jest wartościową pracą naukową pod względem teoretycznym i aplikacyjnym. Wypełnia lukę teoriopoznawczą w przedmiocie zarządzania innowacjami w małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych. Świadczy o wysokich umiejętnościach doboru i wykorzystania odpowiednich narzędzi badań empirycznych, zwłaszcza analizy statystycznej, dla rozwiązania problemu naukowego i weryfikacji stawianych hipotez badawczych.

Zasygnalizowane uprzednio uwagi co do treści merytorycznej niektórych części pracy nie umniejszają generalnie pozytywnej oceny całości pracy i uznania jej za wartościowe dzieło naukowe.

Recenzowana rozprawa spełnia wszystkie warunki stawiane pracom doktorskim przez ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (ze zm.) oraz uzasadnia nadanie Panu mgr Pawłowi Trzepizurowi stopnia doktora w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Na podstawie powyższego wnoszę o dopuszczenie Pana Pawła Trzepizura do publicznej obrony pracy doktorskiej.

Jasmina Buk

Katowice, 10 stycznia 2020 r.